SZÉNA BÉLA

EXPEDÍCIÓ MONGÓLIÁBAN

KÉPES ALBUM.

PÉCS.

SZÉNA BÉLA: Expedíció Mongóliában.

Kiadásért felelős: Széna Béla

Készült: Hofma Nyomdában.

ISBN : 978 – 963 – 06 – 9900 – 6

Minden jog fenntartva !

A szerző engedélye nélkül tilos másolni a könyvet !

A képek szerzői jogvédettek.

Pécs. 2010. augusztus 15. / 2023. 11. 20. / 2025. 11. 20.

MONGÓLIA 2010. 06. 28 --- 07. 12.

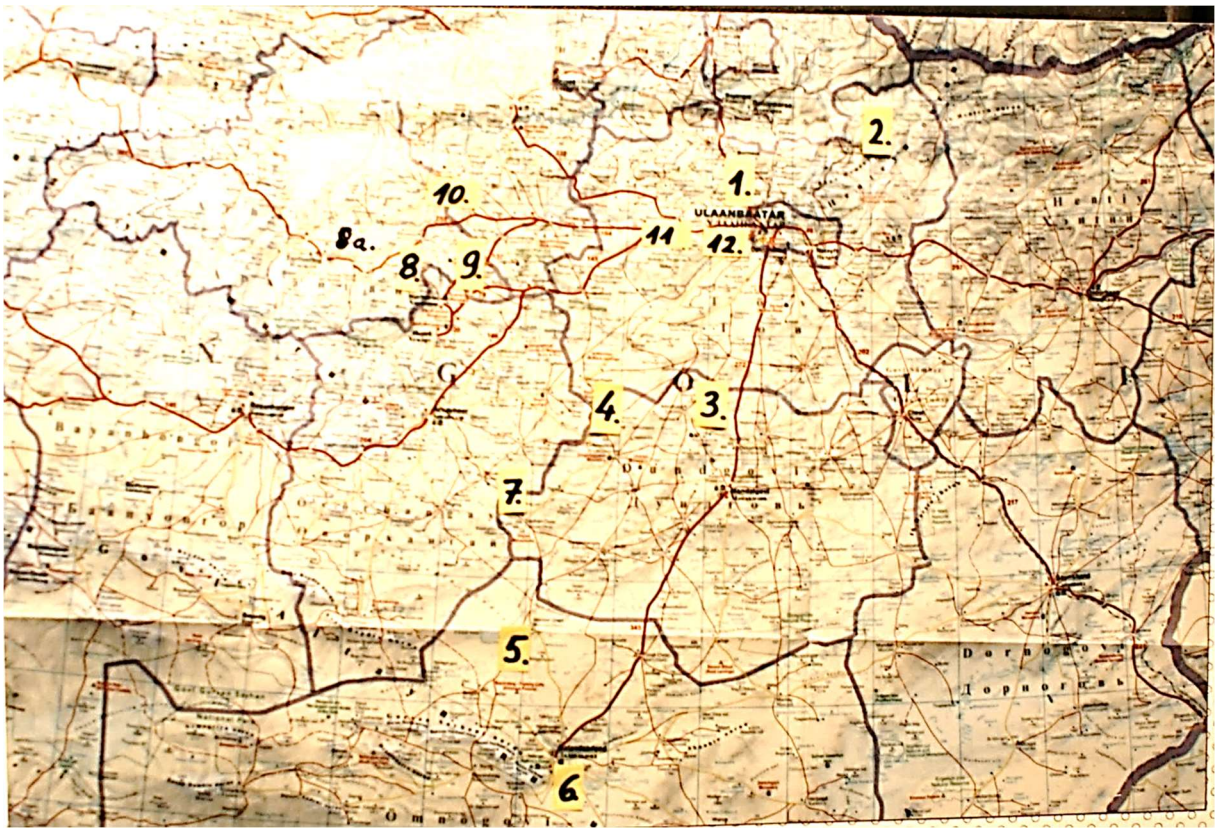
1. **ULANBATAR főváros**
2. **TERELDZ NEMZETI PARK (Észak-Mongólia Hantijn hegység.)**
3. **GOBI SIVATAG Baga Gadzin sziklák**
4. **GOBI SIVATAG Tsagan Suuvraga homokkő sziklák**
5. **GOBI SIVATAG Bayandzag sziklák - dinoszaurus lelőhely**
6. **GOBI SIVATAG Szayhan hegység Yolin -am jégkanyon**
7. **GOBI SIVATAG Ongijn folyó vidéke. Ongijn Khiid kolostorok**

Észak – Mongólia

8. **KARAKURUM az ősi mongol főváros**

8.a. **ARHANGAJ hegység Tsenker hőforrások**

9. **ERDENE ZUU KHIID kolostorok**
10. **ÖGÍJ TÓ és vidéke**
11. **HUSTAI NEMZETI PARK Mongol vadlovak – taki- Rezervátuma**
12. **ULANBATAR főváros Nadam Fasztivál**

Mongóliai expedíció útvonala. Napi átlag 250 km volt.

Az Altaj – hegység havas csúcsai a repülőből.

Megérkezés Ulánbátorra a Dzsingisz Kán Repülőtérre. 2010. június 28.
9 órás repülés után - reggel 6 óra körül.

A szálláshelyünk Ulánbátorban. Szobatársam dr. Tarjányi József.

A szállás TV helyisége.

Reggeli után már várt ránk a 3 terepjáró. Irány a belváros.

Ulánbátor utcakép hétköznapon. Sok a japán terepjáró.

Az esős, párás fővárosban. Egy modern szálloda a főtéren.

Modern épületek a fővárosban. Az oszlopos, kisebb épület a Nemzeti Színház.

A Mongol Parlament a Szükh Batar főtéren.

A parlamenti főlépcsőt uraló Dzsingisz kán szobor.

Dzsingisz kán egyik vezére a Parlament előtt.

Dzsingisz kán másik vezére a Parlament előtt.

A kis magyar csapat. Bal szélen Uyanga a mongol idegenvezetőnk.

Uyanga, dr. Tószegi Zsuzsanna, dr. Tarjáni József, Eke Sándorné, Eke Sándor, guggol --- Gőgös Norbert a magyar idegenvezető. Aki fotózott: Széna Béla.

A magyar csapat tagjai a Szükh Batar forradalmár lovas szobra előtt a róla elnevezett főtéren. (A főtér neve talán megváltozik..)

A Szükh Batar szobor táblája. Érdemes megfigyelni a magyarral azonos dátumozást. 1946. 7. 11.

Beszélgetés egy vidéki mongol férfival…

Egy mongol család a Parlament előtt.

Mongol lányok a főváros utcáján.

T-Rex csontváz a Mongol Természettudományi Múzeumban. Mongólia gazdag a dinoszaurusz lelőhelyekben.

Ebéd után a főváros főpolgármestere fogadta a kis magyar csapatot.

További program—irány Bogdo Gegen főláma nyári palotájához.

Egykor itt élt VIII. Dzebtdzun Damba Hutagt 8. Élő Buddha főláma.

A főláma nyári palotájának fő épülete.

A főláma nyári palotájának hármas bejáratú főépülete.

A főláma „trónszéke” Minél több párna alkotta az ülőhelyet, annál rangosabb volt az adott személy. Valószínű Attila hun fejedelem jurtájában is ilyen „ zsámoly” lehetett.

Dísz-székek a főláma nyári palotájában.

A főláma 150 hópárduc - bőrrel takart díszjurtája, melyet a mongol nemesektől kapott.. Ezzel a látnivalóval véget is ért az aznapi program.

Másnap, reggeli után elindultunk a Dzsingisz kán Parkba és a Tereldz Nemzeti Parkba. A fővárosból kivezető főút. Kisbusszal vitték a csapatot.

A képen Ulánbátor külterülete látható kis házakkal.

A képen Ulánbátor külterülete látható jurták, kis házak vegyesen.

Megálltunk , hogy közelről is megnézzünk egy nomád családot. Két angol utassal is gyarapodtunk. A mongol Juulchin (Dzúlchin) Utazási Iroda buszával.

Elmarad a lakott terület, felváltja a „ legelő” terület , a nomád pásztorok birodalma. Tehenek, birkák, kecskék együtt legelnek. A fű itt gyéren nő, a nagyobb bokrocska ehetetlen sivatagi növény.

Nomád család a legelő állataikkal. A kétkerekű kocsin szállítják a jurta darabjait. Ezt a kocsit lovak, esetleg tevék húzzák.

Ló befogása pányvás bottal (árkány). (boomi - mongolul)

Eke Sándor útitársunk próbálgatja a botos pányvát.

Megérkeztünk a Dzsingisz kán Parkba.

A világ legnagyobb lovas szobra krómacélból.
A kék ég birodalma Mongólia.

Dzsingisz kán lovas szobor. A ló feje tetején kilátó van. A ló belsejében lépcsőn lehet feljutni. A kék ég uralja a tájat.

Dzsingis kán harcosát megörökítő szobor— idomított sassal.

Az idomított sas ifjú mongol tulajdonosával a Dzsingisz kán lovas szobor épületének bejáratánál.

Megérkeztünk a Tereldz Nemzeti Parkba. Észak - Mongólia.

Jellegzetes észak – mongóliai táj. Cirbolya fenyő erdőkkel. Tereldz Nemzeti Park.

Tereldz Nemzeti Park. Cirbolya fenyő erdőkkel- hegyi legelőkkel.

A jurta-tábor, ahol a jurtákban megpihenünk, lovagolunk, ebédet kapunk.

Ebédet, a turizmussal is foglalkozó nomád családnál kaptunk. A jurták , lovak is az ő tulajdonuk.

Ebéd előtt elfoglaljuk jurtáinkat..

Ebéd előtt gyalog bejártuk a ligetes cirbolyaerdőt.

Ebéd a legnagyobb jurtában. Főtt birkahús, vajas kenyér, kumisz, szárított sajt.
A kumisztól mindegyikünknek napokon át tartó hasmenése, hányása lett. Bélfertőzés.

A magyar idegenvezetőnk , Gőgös Norbert jurtája.

A táj jellegzetes növénye a sárga és fehér virágú pimpó.

Megkezdődött a délutáni lovaglás. Gőgös Norbert volt az első.

Én is nekibátorodtam, felültem a táltos paripámra. Nem értette a magyar vezényszavakat és árkon-bokron, tüskés bozóton át nyargalt velem, mire vendéglátóink állították meg.

Indítása a „ csu „ vezényszóval. (a magyar „ csá” állathajtó szó)

Lovaglás után megnéztük a Nemzeti Park sziklás területét.

Pimpó bokrokkal tarkított hegyvidéki legelő.

Érdekes sziklaformációk..

dr. Tarjáni Zsuzsa útitársnőnk ürgéket fényképezett. Háttérben tehenek legelnek.

Egy ürgét én is lencsevégre kaptam.

A híres „ teknősbéka „ sziklaképződmény.

Jurta – kempingek a Tereldz Nemzeti Parkban. Mongóliában a külföldi turisták részere építették ki a jurta- kemping hálózatot. Innen tovább indultunk a Buddhista Meditációs központba.

Kis buszunk a Buddhista Meditációs Központ bejáratánál. Társaim ritka virágokat fotóznak.

Hegyvidéki virág.

Függőhídon a Meditációs Központ felé.

100 lépcső vezet fel a Meditációs Központba.

Kilátás a Meditációs Központból.

Gőgös Norbert, a magyar idegenvezetőnk a Buddhista Meditációs Központban, ima-malmokat forgat.

Buddhista szentély a Meditációs Központban.

Útban visszafelé a fővárosba.

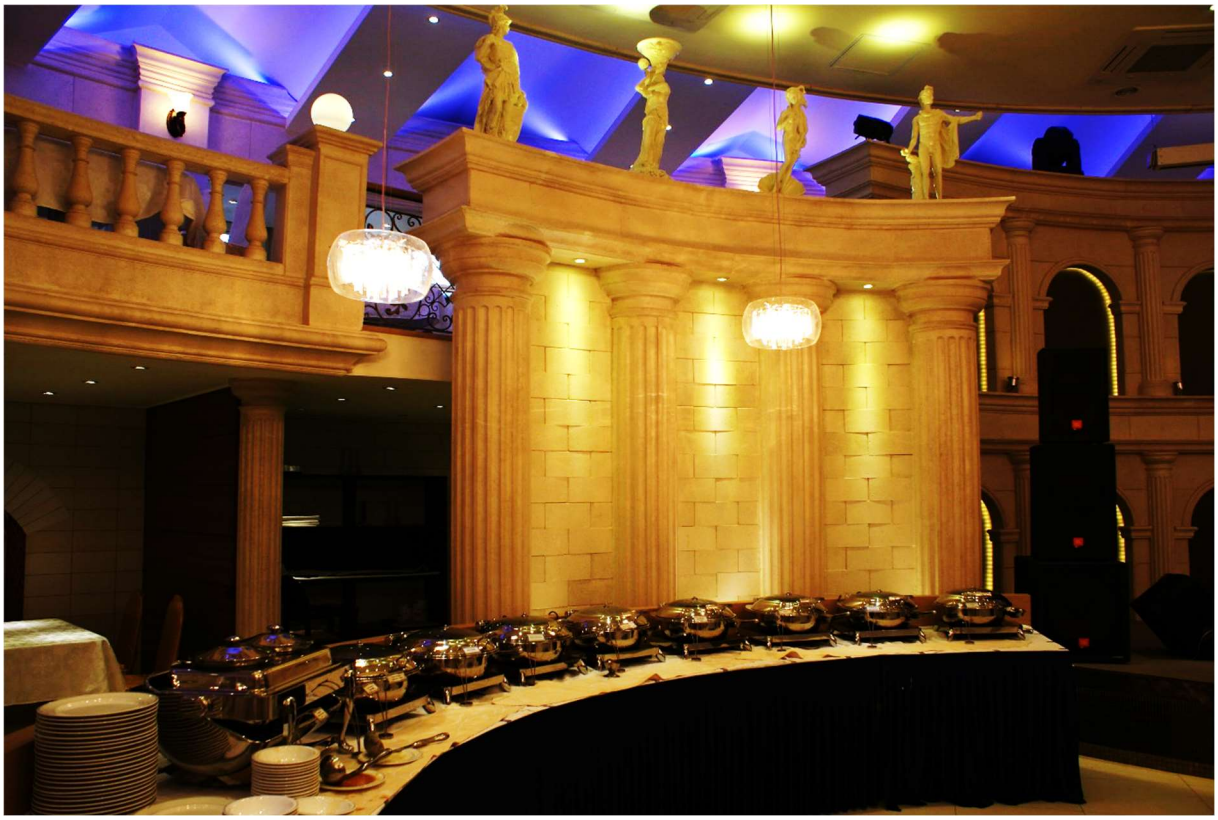
Lassan elhagyjuk a Tereldz Nemzeti Parkot. Sekély folyók szabdalják a völgyet.

Visszaértünk Ulánbátorba. Vacsora az 5*-os SEUL KARAOKE étteremben.

Az étterem belseje. Eke Sándor elsőnek választ ételt.

A svédasztalos étel - választék.

Jólesik az európai étel. Másnap irány a Gobi sivatag.

Megkezdtük utunkat a Gobi – sivatagban, mely kb. 1000 méter magas fennsík. Nagy része apróköves, gyér füves terület. Kisebb része homoksivatag. Jellemző az apró pala és fehér márvány kőzet. Mivel fennsík, állandóan fújdogál a szellő és viszi különféle gyógynövények illatát. Éppen megálltunk egy obonál / ovonál. Szent kőhalom. A Gobi sivatag éghajlata szélsőséges +45 C^0 és -42 C^0 között változik. Kemény, hideg teleken közel 1 millió állat pusztul el, fagy meg.

Útitársaim éppen megkerülik a szent kőhalmot (obo/ovo) – háromszor. Az utazó egy követ dob a halomra vagy kedves ajándékot tesz a halomra, például megszentelt kék szalagot, étel- vagy italáldozatot, pénzt, majd háromszor megkerüli a szent halmot az órajárással egyezően, akkor az utasnak szerencséje lesz útja során.

A mongol (és ősi hun) hiedelem szerint a ló szent állat, húsát soha nem ették meg. A ló koponyának védőerőt tulajdonítottak. Ló koponyát helyeztek forrásokhoz, legelőkhöz, jurták elé, mely védte jószágot és a jurta lakóit a rontó szellemektől. Az obo-ra helyezett ló koponya védte azt az utazót, aki oda helyezte. Ez a magyaroknál is hagyomány volt az 1700-as évekig.

Mongol jurta, rontó szellemektől védő ló koponyákkal.

Kétpúpú kóbor vad tevék a Gobi sivatagban. (A honfoglaló magyaroknak is voltak ázsiai tevéik --- csontleletek bizonyítják.)

Énekes darvak a Gobi sivatagban. Mongol tücsköket esznek.

Sivatagi sas a Gobi sivatagban. Nagy forróságban (40 - 45 C^0) beáll az oszlop árnyékába.

Három sas együtt vadászik—pl. ürgére.

Úttalan utakon a Gobi sivatagban. Az első terepjáró messze elől porzik, utána a második, a mi kocsink a harmadik, az utolsó. Nincs útjelző tábla, nincs fa sem bokor mégis mindenhová odataláltak a mongol sofőrök.

Megérkeztünk egy jurtatáborba a semmi közepén. Itt kaptunk ebédet. Áramot generátor biztosítja. Víz egy földbe ásott tartályból jön. Ívóvíz - palackozott, hűtött ásványvíz. Itt is kaptunk ételfertőzést a tojás ételtől, ugyanis 2 napig nem volt áram, nem működött a hűtő sem. Ettől a naptól kezdődött az 5-6 napos szenvedésünk – hányással, hasmenéssel. Mivel a sivatagban nincs bokor, ezért a nők (3 fő) az autótól jobbra, a férfiak az autótól balra végezték dolgukat. Kézmosást a napi két kis palack ásványvizéből oldotta meg mindenki.

Az ebédlő. Minden kapható. Hűtött üdítő, bor, sör, kávé-----. Van vizes WC és zuhanyzó.

Ebéd után tovább haladva egy lefolyástalan lapályra értünk, ahol sok száz kecske és birka legelt. A nyári hőségben felmelegedett pocsolyában mindenféle kórokozó megterem. Az állatokba kerül vízivással. Majd tovább jut a tejbe, amit ha európai ember megiszik, veszélyes fertőzést kaphat. Mongol emberek szervezete már megszokta ezeket a kórokozókat.

A legelésző kecske- és birkanyáj. A képen látható magas „ fűcsomók” ehetetlenek a jószágnak. Az ehető fű alig terem meg.

Eke Sándor útitársunk éppen egy kecskével beszélget.

A mongol nomád családnak van kis faháza, jurtája, műholdas antennája, napeleme – gyerekek laptopon tanulhatnak. Van kis teherautójuk és motorkerékpárjuk.

Az ebédeknél megmaradt édességet odaadtuk a nomád család gyerekeinek.

Estefelé megérkeztünk egy jurtatáborba. Mongol fiúk viszik a bőröndjeinket a jurtákhoz.

Jurtánk előtt állva. Lassan esteledik—készülődünk a vacsorához.
Ekkor már mindenkit keményen gyötört a hányás, hasmenés.

A jurtákban este 10 óráig volt áram. Feltölthettük a fényképező és filmfelvevő akkumulátorokat. A mobil készülékek itt nem működtek.

Közös jurtánk dr. Tarjányi Józseffel. Szegény Jóska annyit hánykolódott a hascsikarás és köszvény miatt, hogy összetört alatta az ágy.

Vacsora előtt összegyűltünk egy pálinkára Gőgös Norbi jurtájában.

Éjjel 11 óra a jurtatáborban. Éppen lehetett még újságot olvasni.

Másnap reggelinél a kis magyar csapat.

Csigacsontok. Juhok bokacsontja. Ősi hun, mongol, magyar gyerekjáték eszköze. Mai is létező játék Mongóliában gyerekek és felnőttek körében.

Reggeli után nekivágtunk megnézni a Baga Gadzrin chuluu gránitsziklás vidéket.
Átkelünk az 1893 méter magas Dzostin davaa hágón.

A Gobi sivatag egyik növénye a zsúrlófű.

Árvalányhaj a Gobi sivatagban. Ezen kívül többféle illatos gyógynövény. Amikor kiszálltunk az autóból a szellő olyan illatot hozott, mintha gyógynövény boltba léptünk volna be. Ez az egész Gobi sivatag területén érezhető volt.

Megérkeztünk a Baga Gadzrin chuluu gránitsziklákhoz.

Baga Gadzrin chuluu gránitsziklás vidékén. Sokféle növény, virág él a sziklákon.

Virágzó pozsgás növény

Ürömfű

Ürömfű. A sok ürömfű adja a sivatag gyógynövény illatát.

Baga Gadzrin chuluu gránitszikláin az útitársaim.

Ló koponyával védett kis kőhalom a gránitszikláknál.

A barlangban buddhista szerzetesek éltek az 1800 -as években.

Jószág téli szállása. Kevés ilyen van a sivatagban. Nem sokat véd a - 40 fokos hidegtől.

Jobbra látható a trágyarakás. A trágyát kiszárítva télen tüzelésre használják.

Kóbor vad tevék a sivatagban. Kétpúpú baktriai tevék.

Megérkeztünk Doloun városba. Itt tankoltak a gépkocsi vezetőink. Itt vették át az előző napon egyik terepjáró eltörött hátsó laprugója helyett az új rugót, amit a 3. gépkocsi vezetőnk ebédidő alatt kicserélt. Itt vette át mongol idegenvezetőnk a csapat hideg ebédjét.

Virágzó sivatagi sziklanövény .

Hideg ebédünket fogyasztjuk a sivatagban. Egyetlen alkalommal kaptunk hideg ebédet.

Ebéd után találkoztunk egy nomád családdal. Éppen költöztek más legelőre. Erdenedalai nomádok.

A nomád család lovai. Mit legelnek a lovak, az rejtély. A bal oldali ló első lábán kolonc van, nehogy elfusson. Borult az ég. Az eső nagy kincs. Itt találtam a hun időkből származó fém nyílhegyet.

A nomád család tevéi. Sokszor felhős az ég. Nincs árnyék.

A nomád család lovai a kútnál. Egyik útitársunk megsajnálta őket és vizet akart felhúzni neki. A mongol idegenvezetőnk rászólt, hogy a déli melegben tilos itatni a lovakat. Majd este a gazdájuk.

A gazda lóháton vagy motorral keresi meg a lovait az itatónál és megitatja őket.

Birkák fejése a mongoloknál…

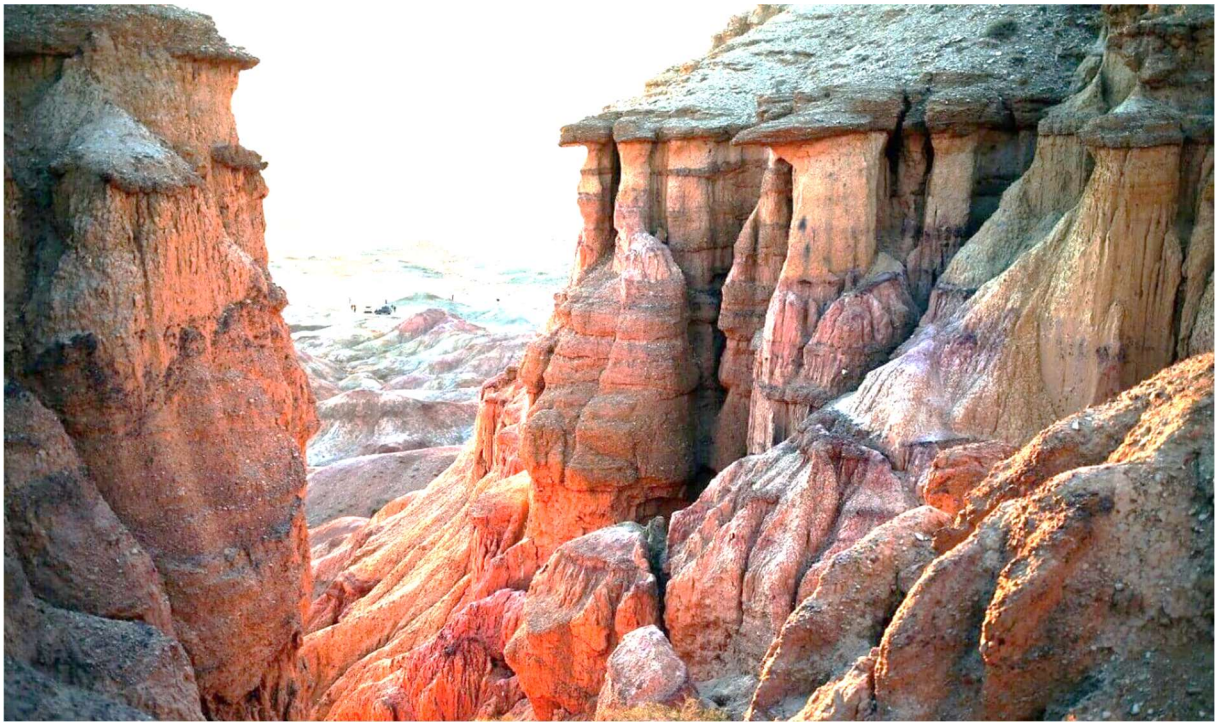
Tovább haladva eljutottunk Csagan Suvraga homokkő sziklás vidékre. Morzsalékos homokkő.

Útitársaim és más utazók a sziklák tetején. Életveszélyes a szikla szélére állni, mert morzsalékos a kőzet és könnyen megcsúszhatunk, lezuhanhatunk. Csagan Suvraga homokkő sziklái.

A varázslatos sziklák a lemenő nap sugaraiban.

Mesébe illő táj.

Innen haladtunk tovább az Uszáj Palahegységhez, ahol sok 3000 – 4000 éves sziklarajzot láthattunk. A gépkocsivezetőink ügyesen vezettek a keskeny hegyi úton, előfordult, hogy a gépkocsi egyik kereke a szakadék szélén már a levegőben lógott.

Virág a Palahegységben.

Virág a Palahegységben. Mellette kis zsúrlófű.

3000 – 4000 éves sziklarajzok a Palahegységben. Kőszáli kecske, vadjuh, leopárd, szarvas, ember.

Sziklarajzok.

Kutyákat (esetleg farkasokat) ábrázoló sziklarajzok.

A gobi szöcske. Az ürge és daru kedvenc csemegéje. Érdekes burrogó hanggal száll.

Érdekes növény a Palahegységben.

Útban a szállásunk felé megálltunk egy homokdűnés területen. A képen az angol útitársunk.

A homokdűnéknél .

Angol útitársaink a homokdűnéken.

Kóbor vad tevék a Gobi sivatagban. Látható, hogy itt-ott van néhány fűcsomó. Ha ezt télen betakarja a nagy hó és jön a – 40 fok hideg, akkor érthetjük meg , hogy milyen kegyetlen a Gobi sivatag. Nyáron 40 – 45 fokos meleg szárítja ki a füvet.

Megérkeztünk szálláshelyünkre. Képen az ebédlő látható. Ebben az épületben vannak a vizes WC-k, zuhanyzók. Itt néhány útitársunk rosszul lett—még az előző ételmérgezés hatásaként. Jurtákban aludtunk itt is.

Másnap reggeli után megnéztük a Yolim am (Keselyű szája) jégszurdokot. A Sayhán hegységhez tartozó Gurvan Sayhan (három szépség) 3 hegycsúcs a Nemzeti Park része. A festői szépségű Dzüün Sayhani nuuru csúcs 2815 méter magas. Itt 200 féle madár él, köztük a keselyűk. Láthatunk néha hópárducot, fekete farkú hegyi gazellát is.

Útban a jégszurdok felé --- lefelé.

Az árnyékos szurdok. A hőmérséklet folyamatosan csökken. A sivatagban +40 és +44 fok meleg van. A képen látható részen +20 fok volt.

Elérkeztünk a jégszurdok bejáratához. A 10 -12 méter széles szurdokban télen több méter magas hó gyűlik össze. Tavaszi olvadással lassan jéggé áll össze, közben hűti a szurdokot. A jég egész évben megmarad az árnyékos részeken. Ott + 12 fok a hőmérséklet júliusban. A képen látható fehérség jég !

A 10 méter széles szurdok állandó árnyékos része. Itt már csak +10 fok volt. A jég több embert is elbír, csepegve olvad. Háttérben mongol turisták.

Útban Bayadzag Dinoszaurus Nemzeti Park felé, megálltunk egy sivatagi gazdálkodó családnál. Az egyik jurtán napelem, mellette műholdas antenna. Terepjáró és motorkerékpár segíti munkájukat. Gyümölcsös mellett kerti veteményes területük is van.

Hagyma és burgonya ültetvényük szépen művelt. homokos talajban szépen fejlődnek. Öntözés fúrt kutakból.

Megérkeztünk a szállásunkra és Bayandzag dinó lelőhelyre.

Vacsora a szálláshelyen. Gépkocsivezetőinknek külön asztala volt.

Másnap reggel megnéztük Bayandzag – a világhírű dinoszaurus lelőhelyet. Dél körül 44 fok meleg volt. Alufóliával fedett ernyőket kaptunk a tűző nap ellen, de a levegő olyan forró volt, mint, amikor kinyitják a fűtött kemence ajtaját és megcsap a meleg. Rengeteg ásványvizet kaptunk.

80 millió éves megkövesedett dino tojás.

Megkövesedett dino tojások.

Bayandzag utáni táj. Hasonlít az amerikai Monument Walley szikláira.

Tevecsorda a Gobi sivatagban. Tengődnek a gyér füvön. Estefelé a gazdájuk „hazatereli „ őket.

A 44 fok melegtől, sok gyaloglástól kimerülve érkeztünk meg az Ongijn folyó völgyében lévő nagy jurtatáborba. Itt amerikai, angol, német, francia turisták is voltak. Némelyiküket annyira megviselte az ételmérgezés, hogy a zuhanyzó padlózatán feküdt és egyszerre volt hasmenése és hányása. Több turista a főváros kórházában kötött ki kiszáradással. Ebben az épületben volt az ebédlő, a konyha. Elkülönítve a WC, a zuhanyzók, hajszárítók, masszázs terem, konditerem, TV szoba, játék terem. Közel 50 fő ellátására rendezkedtek be.

A jurtatábor jurtái .

Ebédlő a főépületben. Reggeliztünk.

Reggeli után megnéztük a közelben lévő Ongijn Khiid buddhista kolostor romjait. A 33 kolostorban és templomegyüttesben 210 szerzetes élt. Sztálin parancsára ágyúkkal szétlövették. Az idős szerzeteseket lelőtték, a fiatalokat gyárakba kényszerítették dolgozni. A mártírok emlékére a középen látható múzeumot építették meg. A megtalált használati eszközöket, ruhákat, vallási relikviákat itt őrzik.

Ongijn Khiid kolostor a folyó másik oldalán. Kis csapatunk a bejáratnál.

Ongijn Khidd kolostor – templom.

Két stúpa az udvarban.

Szertartásra igyekvő szerzetes.

Az Ongijn folyó max. 50 cm mély nyáron. Háttérben a jurtatáborunk. A táborban ebédeltünk, vacsoráztunk és reggeliztünk. Ezt a vidéket sós tavak, sós mocsarak jellemzik.

Az Ongijn folyóba rekedt orosz UAZ terepjáró. A híresen jó katonai terepjárót csak nagy teherkocsi tudta kihúzni.

Másnap borult idő volt. Reggeli után elhagytuk a tábort az amerikai és német turistákkal együtt. Irány a Karakurum, Mongólia északi része.

Útközben megálltunk egy ősi hun temetkezési helyen. Kövekkel körberakott két sír is látható. A temetőt nagyobb kövekkel bekerítették. Valószínű hun vezéreket temettek ide. Hun fejedelmeket folyómederbe temették, hogy soha, senki ne háborgassa őket. (pl. Attilát).

A legnagyobb hun sírhalom—kövekkel takarva. Az ősi időkben a hétköznapi időkben a holtakat „halotthagyó „ helyekre vitték. Barlangba vagy a sivatagba. A halott arcát a hun időkben összevagdalták, hogy a rossz szellemek ne ismerjék fel. Későbbi időkben a sivatagban hagyott holtakat kövekkel takarták be, nehogy a dögevő állatok szétmarcangolják. Ahol földbe temették a holtakat, temetés előtt a sírba nyilaztak (hunok, magyarok), hogy elpusztítsák a föld gonosz szellemét, nehogy a halottba költözzön és az alvilágban tartsa a holt lelkét..

Sárga virágú növény a sivatagban.

Ahogy haladunk északra, egyre dúsabbak a legelők. Itt láttunk először jak szarvasmarhát. Dús szőrzete védi a nagy hidegtől. Teje igen sűrű, európai ember számára túl zsíros.
Nem mindig jámbor állat !

Megérkeztünk a Karakurum vidékére. Távolban Bulgan városka.

Az ősi főváros Karakurum emlékhelye. A három köríven a 9 ősi mongol (tatár) törzs fehér jakszőr díszítésű zászlója látható. Az oldalfalakon a Hun és Mongol Birodalom története, térképe látható. A XIII. századi Mongol Birodalom fővárosa itt volt.
A főváros építését Dzsingisz kán fia Ögedej kán kezdte építeni. Csak 40 évig volt főváros, mert Kublaj kán Khanbalikot jelölte ki a birodalom fővárosának. Ez a város lett később Peking.

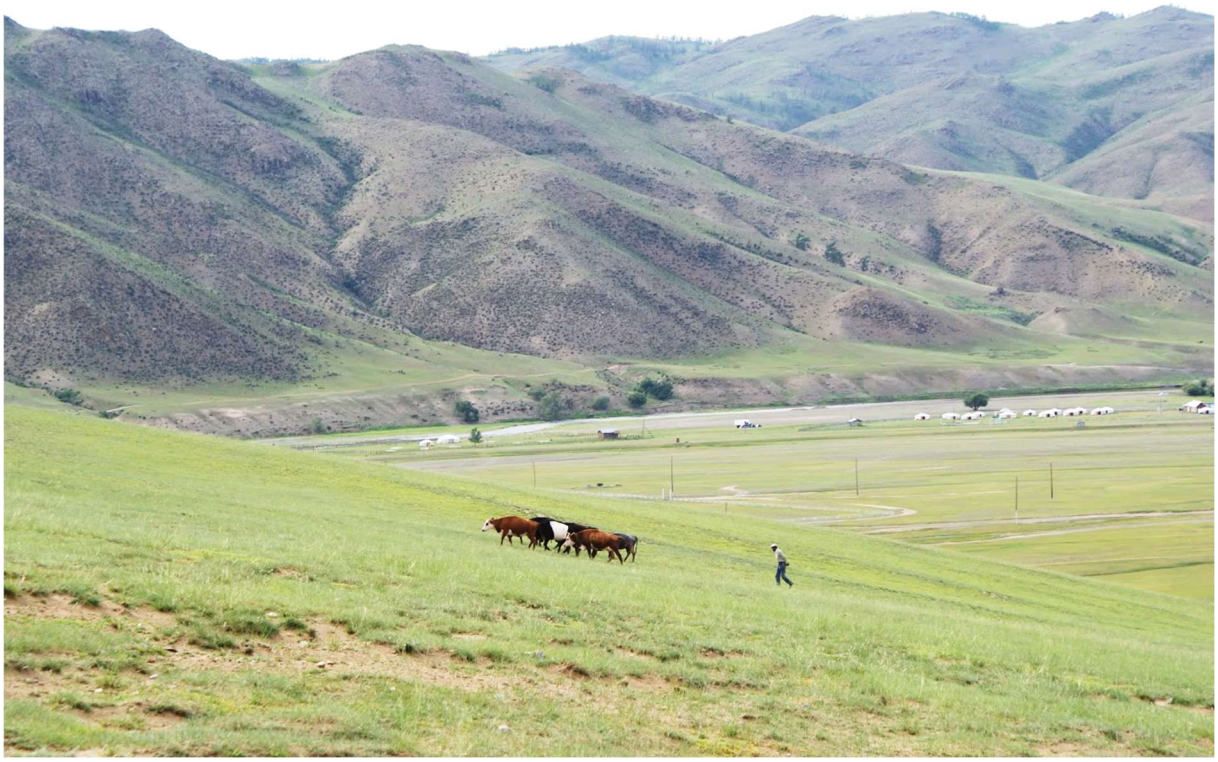

Az egykori főváros Karakurum határát kijelölő teknős szobor --- az örökkévalóság jelképe.

A kolostor udvarában található.

Folyóágak szabdalta völgy a Karakurum vidékén. Feltételezésem szerint ősi hun szokás szerint Dzsingisz kánt is valamelyik folyóágba temethették, nehogy bárki is háborgassa holtában.

Karakurum táj. Háttérben jurtatábor.

Kis csapatunk a Karakurum emlékműnél – kibontott Teleki Sámuel Felfedező Klub zászlójával.

Elfoglaltuk jurtáinkat. Észak- Mongóliában már a kályha is tartozéka a jurtáknak, mert éjszakánként hideg van, ezért este be kell fűteni. Tűzifa mindig be van készítve.

Ebédlő a jurtatáborban. Reggelizés közben.

Délelőtt az íjászatot próbáltuk ki – hun visszacsapó íjakkal. A cél egy kifeszített birkabőr volt.

Elsőre eltaláltam --- 2 méterről.

Délután egy mongol népi zenekar előadását néztük meg. A mongol népi zenekarok időnként felkeresnek egy-egy jurtatábort és a turistáknak játszanak --- pénzért. Az egyik mongol népdal hallatán két útitársunk is felkiáltott: Jaj hát ez egy magyar népdal is ! Közös a pentaton hangzás a két nép dalaiban. Két lófejes mongol hegedű, a cimbalom és a mongol (kínai) hárfa képezte a hangszereiket.

A faliképen Dzsingisz kán belgéje (uralkodói jelképe) látható, felette a sassal..

Belge magyarul bélyeg (bélyegző, pecsét)

Reggel megérkeztünk az Erdene Zuu Khiid (Száz Kincs Tára) kolostoregyütteshez. A kolostor építésénél felhasználták az egykori Karakurum főváros romjainak köveit. A kolostor Mongólia legjelentősebb buddhista központja volt 100 templommal, 300 jurtával és közel 1000 szerzetessel. A Vörös Hadsereg alakulatai 1937-ben porig rombolták. Kellett a hely a kommunista eszméknek. Erdene Zuu épületeiből néhány megmaradt, ezeket látogattuk meg. Részt vehettünk egy buddhista szertartáson. Azt tapasztaltuk, hogy a katolikus szertartások sok elemét vettek át a buddhista szertartásnak.

A bejáratnál „ Dzingisz kán katonája” várt minket. Fotózás csak pénzért.

Erős, magas kerítés veszi körül a kolostort, tetején stúpákkal. Haladunk tovább az udvarban.

A sztálini idők pusztítása után megmaradt néhány szentély és szerzeteslak.

A megmaradt néhány épület.

Szobrok, melyek az ősi fővárosból (Karakurumból) kerültek ide. A szertartásokra érkezők mindig kennek rájuk megszentelt jak vajat. Háttérben 2 sztúpa és a nagy szentély (ezt újjáépítették).

Lassan érkeznek a hívek a szertartásra. A nők áldozati ételt hoznak a szertartásra, ami a szerzeteseké marad.

Szertartásra érkező nő ételáldozattal, tejjel a kezében.

A szertartásra érkezett népes mongol család.

Az udvari épületek.

A kínai hatású építészeti stílus a templomokon.

Tetődísz az épületeken.

A szertartásra érkező szerzetesek.

Szertartásra érkező szerzetesek. A jobbra látható emelvényről kagylókürt búgó hangjával hívják szertartásra a híveket.

Ebben a templomban tartották a szertartást, melyen mi is részt vehettük. Fotózni tilos bent.

Utoljára a szerzetesfőnök érkezett, aki tartotta a szertartást. A szerzetesek egyhangú mormogó éneke egy öreg szerzetest el is altatott. A szentélybe csak balra, körben haladva volt szabad belépni, majd padokra leülni.

Szertartás után rövid időre megnéztük az árusokat – kolostor falain kívül. Eke Sándor útitársunk mongol vitézi fegyverekkel. Sok a hamisítvány, bóvli áru.

Fémkések, csontkések, szobrocskák, csengők, nyílhegyek, miket a sivatagban találtak-----

Féldrágakő nyakláncok, karkötők, illatszertartó edénykék. Műgyanta dolgokat árulnak tevecsontból faragott áruként.

Illatszertartó kis korsók. Faragott tevecsontként árulják—drágán. Valójában műgyanta ! Sok a hamisítvány, kacat az áruk között !

Ebéd után elindultunk az Észak – Mongóliában lévő Arhangaj vidékre a Tsenker hőforrásokhoz.

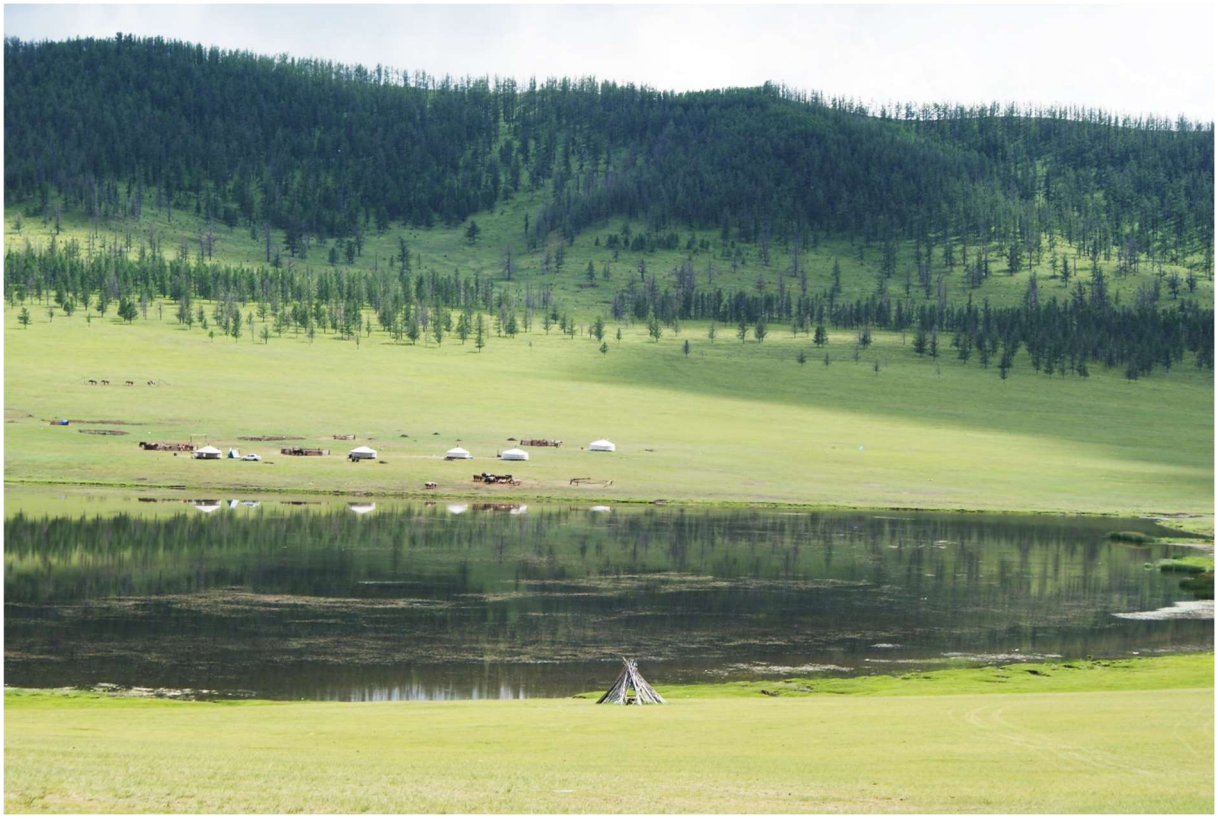
Arhangaj táj. Ar – Hangaj = Hangaj hegység mögötti terület.

Arhangaj táj--- kis patak—legelésző állatok.

Arhangaj táj. Útban a Tsenger források és a jurtatábor felé. Balra kis tó látható és egy jurtás település.

Arhangaj táj. Kis tó túloldalán nomádok jurta települése. A tó előtt a fenyőágakból kúposan rakott obo/ ovo. Ezen a vidéken kevés a kő, ezért itt nem szent kőhalmokat csinálnak. Jellegzetes cirbolyafenyő erdők uralják a dombokat, hegyeket.

Arhangaj vidékére jellemző szent halom obo/ovo fenyőágakból, megszentelt kék szalagokkal.

Mongol gyerekek lóháton—nyereg nélkül. Lóháton járnak a közeli, 15 km-re lévő iskolába.

Útközben elkapott minket egy jégeső. Az ősi mongolok ha jégeső, vagy nagy zivatar közeledett , akkor vasat vágtak a földbe, hogy enyhítsék a vihar erejét. A csángók, székelyek baltát vágtak a földbe, hogy elvágják a közeledő rossz időt, hogy az ne csúful jöjjön. A hortobágyi pásztor is baltát vágott a földbe a vihar lecsendesítésére.

Estefelé megérkeztünk a Csenker hőforrásokhoz a jurtatáborunkba.

Vadon termő virágok a jurták körül.

Meleg vizű medence a táborban. Német turisták sörözéssel egybekötött fürdést rendeztek.

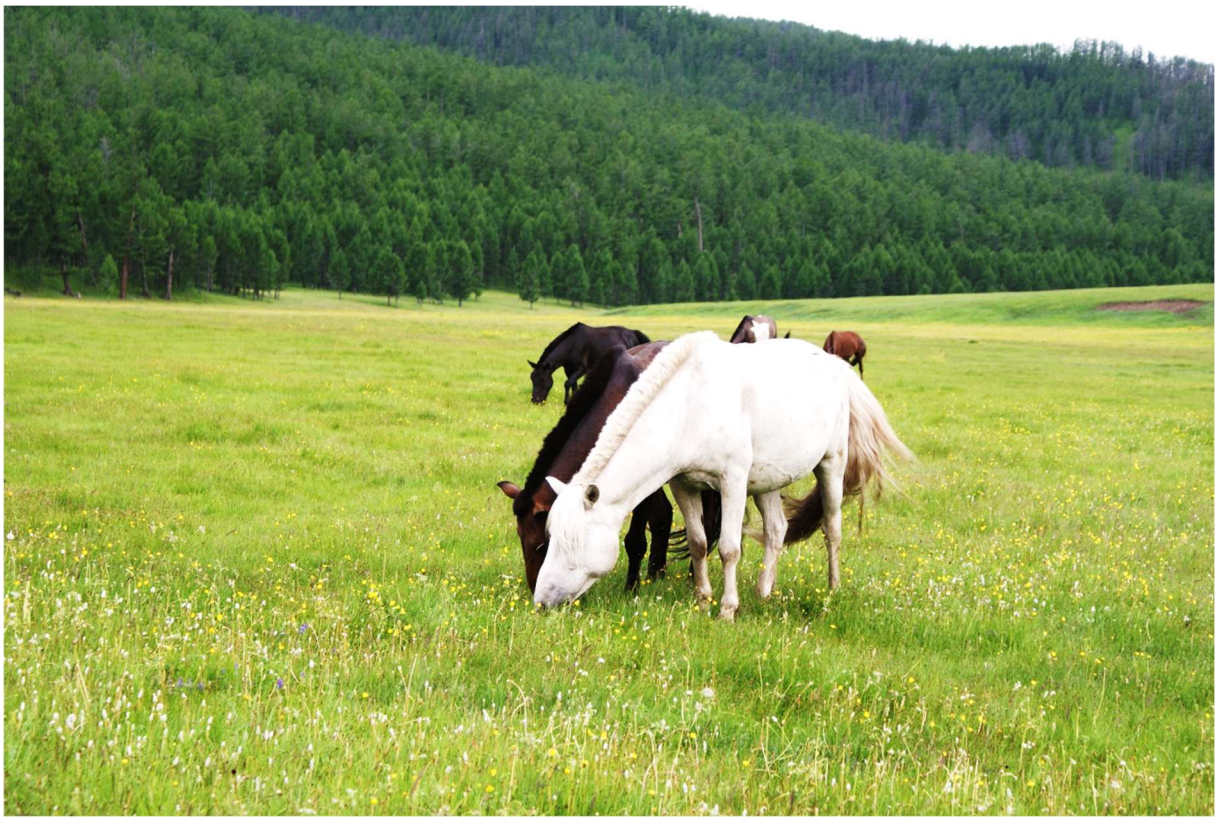
Hőforrások vizével fűtött üvegházak – zöldségfélék termesztéséhez.

A hőforrások környékén legelésző állatok.

Tarka „indián” ló a hőforrások közelében. Máig vitáznak arról, hogy ez a ló Amerikából került Belső -Ázsiába vagy éppen fordítva történt.

Legelésző fehér ló. A hunok, mongolok, magyarok szent állatként tisztelték a fehér lovat. Amikor nagy csata előtt álltak, fehér lovat áldoztak az égieknek, hogy segítse őket a harcban.

A gőzölgő + 80 fokos hőforrás.

Cirbolyafenyő

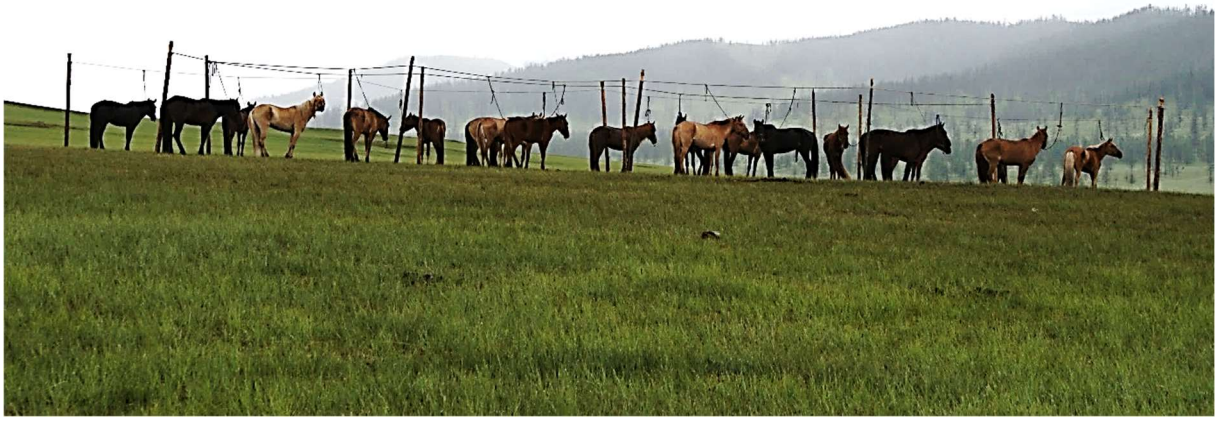
Vacsora az óriás jurtában..

Vacsora után irány a jurtánkba, begyújtottunk a kis kályhába, mert hideg volt. A jurta nemezborítása valamikor átázott és büdös, ázott kutyaszőr szagot árasztott.

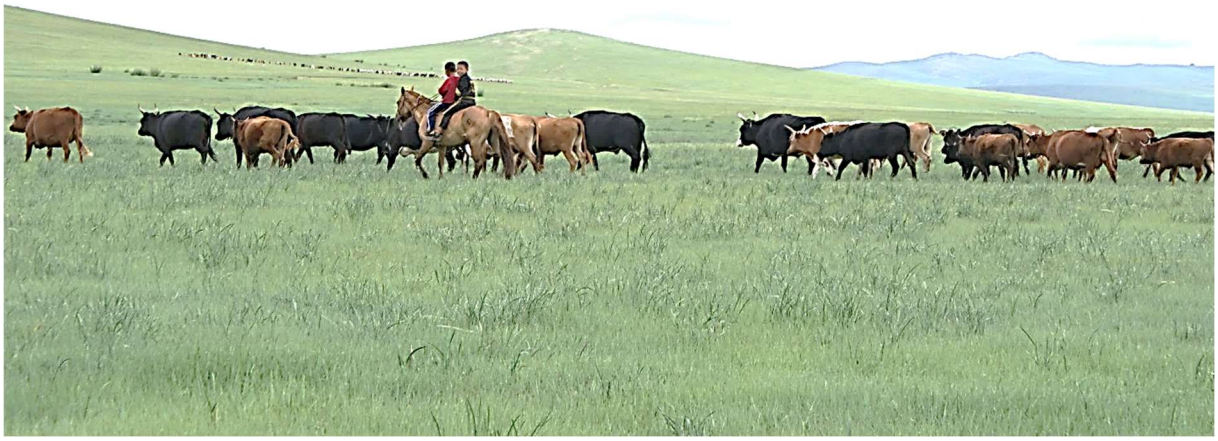
Egész éjjel esett az eső. Alig tudtunk átmenni a megáradt patakon. Elindultunk még északabbra az Ögij nuur (tó) vidékére.

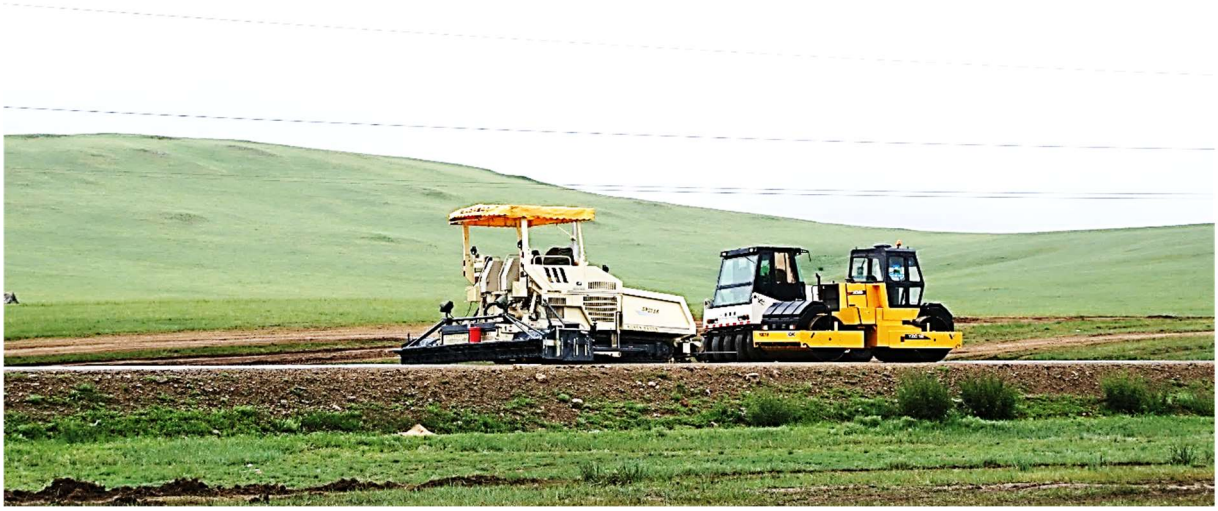
Útközben kikötött lovakkal találkoztunk. A mongolok így edzik a lovakat a közelgő Nadam Fesztiválra. Egy kis éheztetés, egy kis vágta-----

Havasi gyopár az Arhangaj vidékén.

Nomádok gyerekei teheneket legeltetnek az Arhangaj dús füvű legelőin.

Útépítés az Ögij tó környékén.

Az épülő út mellett sárba süllyedt teherautó. Ha nincs mobilja, akkor napokat is várhat, mire valaki kihúzza.

Ögíj tó felé megálltunk az ótürk (kéktürk) Bilge kán és Kül Tegin kán stéléjénél (írásos kőoszlop). A kőoszlopokon ősi türk rovásírás látható. Több eleme is hasonlóságot mutat a magyar és székely rovásírással. A török kormány anyagi támogatásával mindkét kőoszlopnak épületet emeltek. A szabadban a másolatokat hagyták .

Egyes rovásjelek azonosak a hun és székely rovásírás jeleivel.

Rövid pihenő egy magaslaton, ahonnan megcsodálhattuk az Ögij tavat.

Végtelen táj, sehol egy fa, egy bokor, egy épület. Rajtunk kívül nem volt más élőlény a környéken.

Síri csendben a végtelen tájban ekkor éreztük, hogy milyen parányok vagyunk.

Érdekes hegyformátum. Férfi útitársaim szerint ez az Örömdomb.

Megérkeztünk az Ögij tónál lévő jurtatáborunkban. Elfoglaltuk jurtáinkat, lepakoltunk, majd mentünk ebédelni.

Ebédre mindenki egy nagyon finoman fűszerezett nagy sült halat kapott. Nagyon finom volt. Megúsztattuk sörrel. Ebéd után lovagolhattunk, vagy lemehettünk a tó partjára.

Kúpos északi mongol és hagyományos kör alakú jurták a tó partján. A kúpos jurta hasonlít az észak-amerikai indiánok sátraira. Azért ez a forma honosodott meg északon, mert jobban bírta a nagy hóterhet, a hó lecsúszott róla.

Jurtatáborunk. A kúpos jurtákban a tábor személyzete lakott.

A kúpos jurták és a tarka „indián ló” az Észak-Amerikai indiánokat idézi.

Az Ögij tó 8 km hosszú, 4 km széles, tiszta vizű, halakban bővelkedő tó.

Az Ögij tó partján mindig fúj a szél. Szétválasztja a birkák bundáját.

Este vacsora után korán lefeküdtünk, másnap indultunk a Hustai Nemzeti Parkba.

Este a tábor személyzetéhez tartozó mongol lány próbált begyújtani minden kályhába--- nem sok sikerrel. Nem volt vékony ág vagy gyújtós, a vastag hasáb pedig nem kapott lángra.

Másnap, reggeli után elindultunk a Hustai Nemzeti Parkba. Ősi mongol szokás szerint tejet hintettek a távozó vendégek után, hogy szerencséjük legyen az úton.

Utunk során megálltunk „WC technikai „ szünetre. Ahogy megállt a 3 terepjáró, az összes birka és kecske felszaladt egy dombra.

Karakitaj várrom a 900 -as évekből.

A Hustai Nemzeti Park féltett, híres vadlovai. A Taki lovakból Przewalski a cári szolgálatban álló lengyel felfedező katonatiszt talált néhányat. A kihalás szélén álló vadlovakat az ő javaslatára vitték el Hollandiába, Németországba – szaporítás céljából. A sikeres szaporítás után az állomány nagy részét visszatelepítették Mongóliába a Hustai Nemzeti Parkba. Jelenleg 400 – 500 egyed él belőlük. Nagyon félénk állatok.

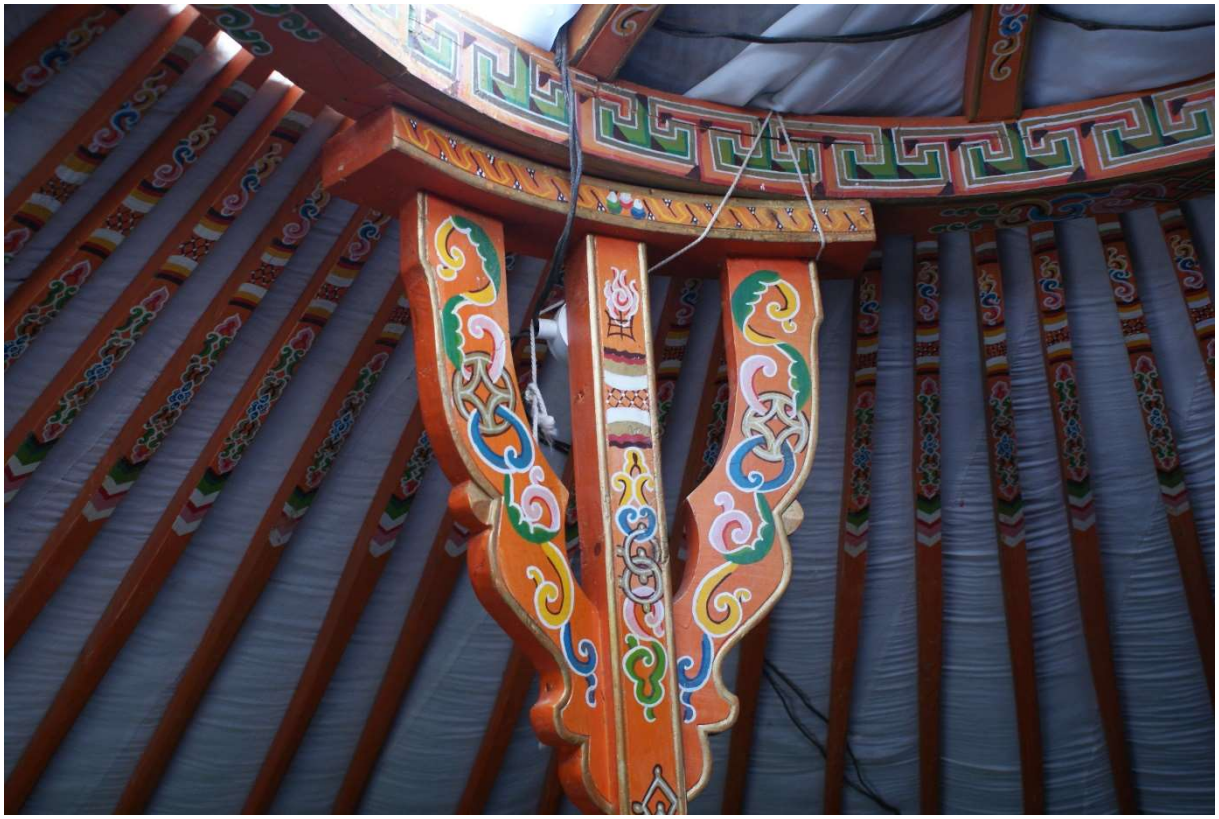

A Hustai Nemzeti Park másik főszereplője a mormota. Mindenhol mormota üregekbe botlunk.

A parkban él még hiúz, farkas, vadjuh, hattyú, bagoly, keselyű, darumadár, gazella, szarvas, ürge. Elkezdett esni az eső, ezért visszamentünk a jurtatáborunkba.

Ebédlő részlet a Hustai Nemzeti Park jurtatáborában. Elfogyasztottuk vacsoránkat.

Jurtánk a Hustai Nemzeti Parkban.

Újra a fővárosban, Ulánbátorban. az utcák feldíszítve a másnapi nagy ünnepre a Nadam Fesztiválra.

Ebéd a New York szálloda éttermében. Estére mindegyikünknek elmúlott a bélfertőzése.

Megtekintettük az ország legnagyobb buddhista templomát, a Gandan Khiid monostort.

A templom előtt álló füstölő edény – tibeti felirattal.

A monostort meglátogató mongolok.

A bejárat után áll a Mingdzid Dzsanraiseg istenség 20 méter magas aranyozott szobra.

Egyik szentély bejáratát kőoroszlánok védik. A bal oldali képen látható oroszlán a földgömbön tartja lábát. A Buddhista vallásban az örökkévalóságot, világmindenséget jelképezi.

A jobb oldali képen látható oroszlán a kicsinyén tartja lábát. Ez a Buddhista vallásban a megújulás, újjászületés jelképe.

A monostor udvarában a mongol hölgy kezében „ rózsafüzérrel „ balra haladva háromszor kerüli meg a templomot. Kép jobb oldalán egy fiatal szerzetes pihen.

Idős mongol nők a monostor udvarában.

A következő látnivaló A Zaisan hegyen lévő Hősi Emlékmű volt. Szemerkélő esőben másztuk meg a néhány száz lépcsőt.

Kilátás a fővárosra a hegyről.

Részlet a Hősök Emlékművéről. Még a Sztálini időket idézi.

A Transz-szibériai vasút egyik gőzmozdonya. Szabad téri Mozdony Múzeum.

Vacsorát a Soul Karaoke étteremben kaptunk. Svédasztalos ételválaszték mellett kiválaszthattunk különféle húsokat és fűszereket, majd odavittük a hússütő fiúkhoz, akik megsütötték nekünk. Nagyon finom ételeket kaptunk.

Az éjszakát a legelső szálláshelyen töltöttük. reggeli után elindultunk a mongolok legnagyobb ünnepére a Nadam Fesztiválra. A főtér közelében egy emlékmű négy oldalán törzsi, nemzetségi bélyegeket, jeleket láthattunk. Sok közülük ősi hun terület – és tulajdonjelölő billog, jel.

A Szükhbatar főtéren sorakoztak fel az egyenruhás zenészek. Lovas katonák korhű katonai ruhában hozták ki a Parlamentből a 9 ősi mongol törzs „ zászlóját „ melyet a nagy futballstadionba vittek, az ünnepség helyszínére. Az ünnepségre a világ minden tájáról jöttek turisták.

Korhű ruhába öltözött zenészek a főtéren.

Burját-mongolok a Nadam Fesztiválon-

Megérkeztek a lovas katonák a 9 ősi mongol törzs zászlóival, megérkeztek a zenészek is a stadionba. A köztársasági elnök a köszöntője után megnyitotta az ünnepséget.

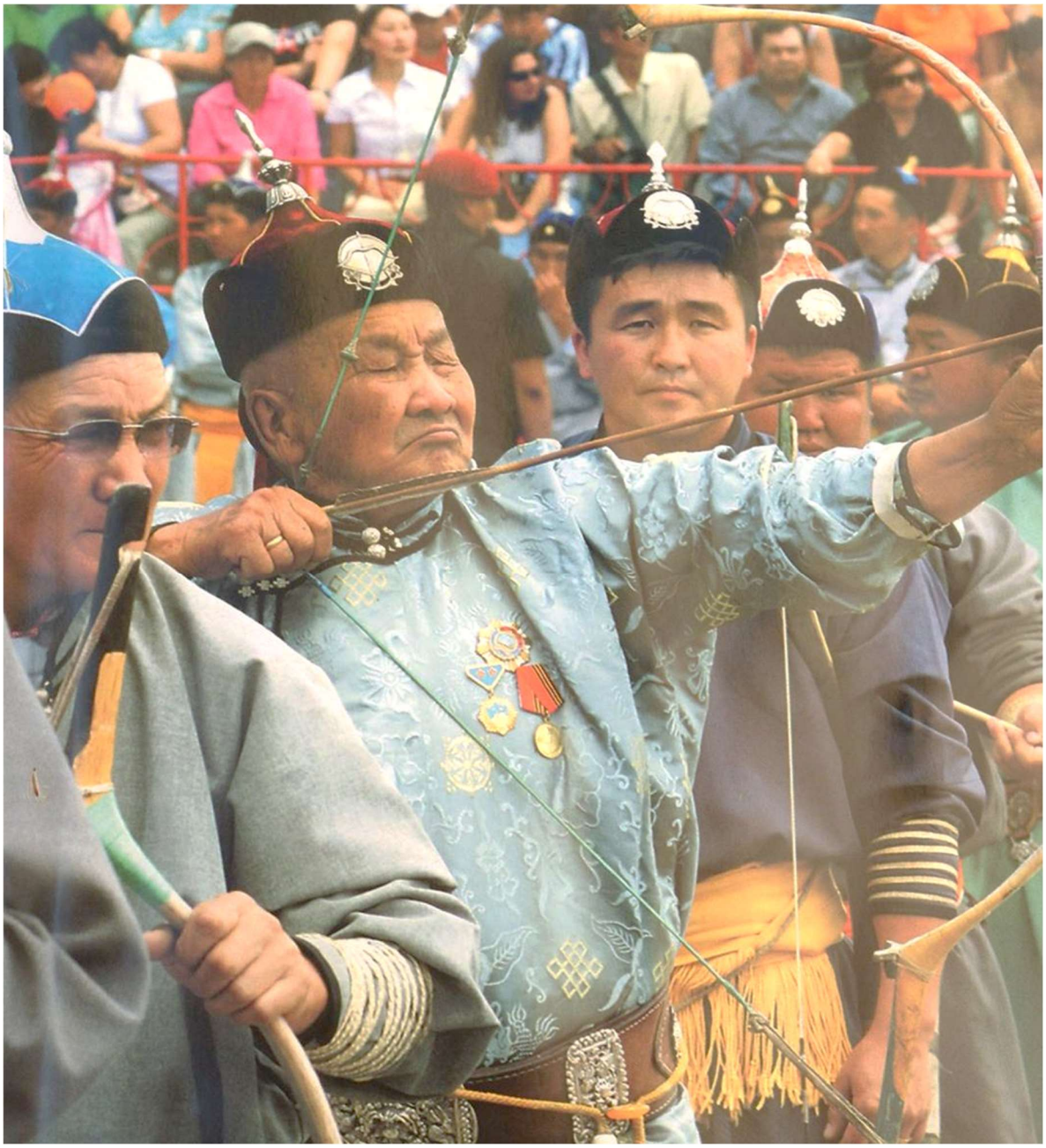
A 9 ősi mongol törzset jelképező „ zászló” fehér jakszőrrel díszítve. A parlamentben őrzik.

Megkezdődött „ Dzsingisz kán katonáinak” a felvonulása. A Nadam Fesztivál a lovas nomádok legnagyobb ünnepének eredete Dzsingisz kán korába, a birodalmi hadi-szemlékhez nyúlik vissza. Mára már a sztyeppei sportok megszelídült bemutatójává vált. Három fő versenyszáma: birkózás, (súlyhatárok nélkül), íjászverseny és lóverseny.

Bírkózó verseny. Küzdelem előtt a versenyzők eltáncolják a sastáncot. Amióta egy nő sorra legyőzte a férfi versenyzőket—elrendelték, hogy csak nyitott kis mellénykében szabad bírkózni.

Az íjász verseny (hun) mongol visszacsapó íjjal. Ki talál többször a céltábla közepébe.
Még véget sem ért az íjász verseny, már el kellett hagyni a stadiont, mert hamarosan kezdődött a lovas verseny a városon kívül.

Az utolsó versenyszám, a lovaglás a fővároson kívül. Lassan felsorakoznak a versenyzők. Napjainkban 10 -15 éves fiúk versenyeznek, az ő testsúlyukat jobban elviseli a ló a 25 km-es távon. A megállás nélküli versenyen sajnos előfordul, hogy egy-egy ló összeesik és elpusztul. A győztes pénzjutalmat, esetleg televíziót kap jutalmul.

A nézők esznek, isznak, mint egy majálison.

A nézők között egy idős házaspár a fiukkal. A hölgy kezében videokamera van.

A szép nap méltó megkoronázása: részt vehettünk egy ünnepi előadáson a Mongol Nemzeti Színházban. A fehér népviseletbe öltözött zenekar mongol és nemzetközi slágereket játszott.

A mongol hangszerekkel előadott zenék az európai fülnek nagyon egzotikusnak hangzottak.

Korhű nemesi ruhába öltözött nők énekelnek.

Tibeti eredetű állatistenségek tánca. Tibeti hosszú kürt adta a zenei aláfestést.

Két hölgy népdalokat énekel.

Mongol népi zenekar. Kóstolót kaphattunk az európai embernek szokatlan huumi (torokhang) éneklésből.

Íjászok tánca.

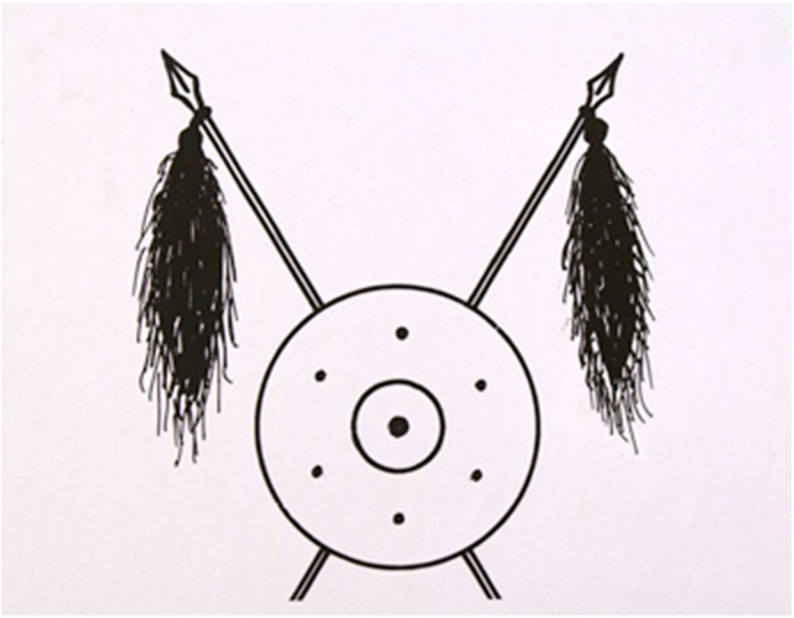
Mongol népzene, népdal és mongol női tánc.

Mongol népi zenekar, férfi mongol népdalokat énekel. Egy-egy dalt huumi (torokhangon).

Ősi mongol törzsi „ zászlók”. Az eredeti zászlókat fehér jakszőr díszítette.

Háborúba a tibeti – kínai eredetű TUG-ot, fekete lószőr „ zászlót” vitték.

A nap záró felvonása : A mongol Juulchin (Dzúlcsin) Utazási Iroda vacsorával egybekötött ünnepi műsoros estre hívta meg valamennyi külföldi utasát az 5* -os Kempinski Hotelbe.

A kis magyar csapat. Angol útitársaink különváltak, hazautaztak. Koccintás finom vörösborral.

Bőséges, finom vacsorát kaptunk: fűszerekkel pácolt sült marhaszelet többféle körettel, ezt követően sült csirkemell, fűszerezett salátákkal, végül süteményekkel zártunk. Mindehhez kiváló mongol sört és finom külföldi vörösbort ihattunk. Az utazási irodától ajándékcsomagot is kaptunk.

Uyanga, a mongol idegenvezetőnk bemutatta az ősi mongol italáldozatot. Ivás előtt a gyűrűs ujjal belenyúlnak az italba (pl. kancatejből erjesztett alkoholba) ,majd pöccintenek egyet felfelé: Egyet az égieknek. Ezt megismétli, majd vízszintesen pöckölve az italt: egyet a földön lakóknak. Végül az utolsó mozzanattal a földre pöccinti az alkoholt, mondván, egyet a földben lévőknek (ősöknek). Ennek az ősi belső-ázsiai szokásnak egy mozzanata a magyaroknál is ismert volt az 1940-es évekig. Ivás előtt az első korty italt a földre löttyintették—mondván—ez az ősöké. Délvidéki magyaroknál , amikor a pincéből felhozták a bort, egy keveset a földre löttyintetek a kancsóból, mielőtt bárki ivott volna belőle.

Mongol népi zenekar előadásával megkezdődött a műsoros est.

Bevonultak a férfiak ünnepi díszruhában (ősi mongol nemesi férfi öltözet ?)

Mongol hölgy ősi ünnepi viseletben. (ősi mongol nemesi viselet)

Régi mongol elemeket is megőrző modern mongol női ruhaköltemény bemutatása.

Modern mongol ruhaköltemény bemutatása.

Ősi mongol női nemesi ruhaviselet.

Modern mongol női ruha bemutatása.

Mongol „ hercegnő „ a testőreivel. Ősi mongol nemesi fejdísszel. Az ünnepi műsor véget is ért, éjfél után értünk a szállásunkra. Reggel Moszkva érintésével repültünk haza.

Aki teheti látogassa meg Mongóliát – felejthetetlen élményben lesz része.

Még néhány kép Mongóliáról.

Dzsingisz kán díszjurtáját szállító kocsinak a másolata.

Mongol papírpénzen (tugrik) ábrázolt Dzsingisz kán jurtájának szállítása.

Költöző nomád család Észak – Mongóliában. Jak szarvasmarhák húzzák a jurták elemeivel megrakott kocsikat.

„ Látni egyszer, mintsem hallani ezerszer ” vallja a mongol ember.

Hongor Elsz - homokdűnés Gobi sivatag

A mongol e*leszütü* szó jelentése: poros, homokos, --lisztes

Észak-Mongólia. Errefelé már a rénszarvastenyésztő mongolok élnek.

Idomított sassal vadászó mongol férfiak.

Orhon folyó vízesése.

Mongol népcsoportok népviselete.

Mongol sámán. Észak – Mongólia.

Ősi mongol nemesi női viselet.

Ősi nemesi mongol női viselet. Arhangaj vidéke. Észak -Mongólia.
Ar szó jelentése a mongol nyelvben: valami mögötti, utáni.
AR Hangaj --- Hangaj hegység mögötti terület. A hanga örökzöld is erről a vidékről kaphatta nevét.

A magyar beszélt nyelv ó-mongol és ó - türk nyelv keveréke, mely hun örökség.
A finnugor nyelvvel az ó-mongol nyelv révén áll rokonságban a magyar nyelv.
A hun birodalmat a mongol Mad-Toun / Mado-Tono alapította meg i.e. 207 --- 174 között.
Ez a korai hun birodalom meghódította a térség népeit—a finnugor népek őseit és a magyarok őseit az ó-türk népet. Később még 10 -12 népet olvasztott magába. A mai mongolok ettől a dátumtól számítják államiságukat. A hun szó a mongol nyelvben embert (népet) jelent.
Ugyanezt a jelentést fedi a kun szó is.

ŐSI MONGOL LEGENDA A LÓFEJES HEGEDŰRŐL.

T. Uyanga : A lófejes hegedű. Ulanbaatar. 2010. **(fordította : Széna Béla)**

„ Élt egyszer egy Cuckoo Namdzil nevű nagyszerű ember Kelet –Mongóliában. Volt egy szárnyas fehér lova. Amikor ügetett vele a sztyeppén és énekelt egy „ hosszú éneket „ , akkor a fű abbahagyta a ringást és a nap is csaknem elfelejtett nyugovóra térni.
Sajnos a „ zászlós hercege" (uraság) megirigyelte őt és elvette tőle a szép szárnyas lovat. A ló nem akarta szolgálni a vad és kegyetlen herceget, inkább elszökött. Vissza akart térni szeretett mesteréhez. Amikor a herceg ezt megtudta, elrendelte, hogy amennyiben a lovat nem tudják elfogni, nyilazzák le. A katonák nem tudták elfogni a gyors lovat, nem volt más választásuk, mint lenyilazni azt.
A szárnyas ló nem tudott elmenekülni a nyilak elől, melyek úgy hullottak rá, mint a záporeső. Végül az egész testét átszúrták az éles nyilak.
Megsebesülve és fájó testtel, megállás nélkül ügetett haza. Szerette volna utolsó leheletét kilehelni békességben, a szeretett mestere mellett. Amikor végre hazaért, kiadta lelkét.
Cuckoo Namdzil megsiratta, meggyászolta szeretett lovát. Siratta éjjel és nappal, addig, amíg a kemény föld meg nem hasadt, amíg a kék ég bele nem remegett, amíg a nagy tavak ki nem öntöttek és amíg a lángoló tüzek ki nem aludtak.
Ezután készített egy hegedűt lovának koponyájából, hozzá húrt és vonót annak farkából.
Elkezdett játszani rajta egy dalt, mely úgy hangzott, mint a szárnyas fehér lova patáinak messziről jövő dübörgése, mint a száguldó lova nyerítése.
Egy idő után az emberek is elkezdtek lófejes hegedűt készíteni, utánozva Cuckoo Namdzil hegedűjét. Elkezdtek muzsikálni rajta. **„ ..**

morin húr--- mongol hegedű.
Mongol: mori(n) = ló Huur = húros hangszer

SZÉNA BÉLA – EXPEDÍCIÓ MONGÓLIÁBAN. 2010.